

Гірук В. В.,

здобувач кафедри криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ

НЕЙТРАЛІЗАЦІЯ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ У ХОДІ ДОПИТУ МАЛОЛІТНІХ ПОТЕРПІЛИХ ВІД НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗЛОЧИНІВ

Анотація. З метою формування тактичних та психологічних прийомів допиту малолітніх потерпілих від насильницьких злочинів автором було здійснено спробу визначити типові мотиви протидії розслідуванню у ході допиту зазначеної категорії осіб і, відповідно, систематизовано тактичні прийоми нейтралізації такої протидії.

Ключові слова: тактичні прийоми, протидія розслідуванню, подолання протидії, нейтралізація протидії, малолітня потерпіла особа, насильницькі злочини.

Постановка проблеми. Характерною рисою сучасного досудового провадження є активна протидія розслідуванню з боку зацікавлених осіб. Її подолання є похідним елементом об'єктивного процесу доведення причетності особи до злочину [1, с. 193]. Розкриваючи сутність протидії розслідуванню досліджуваних злочинів загалом, зазначимо, що за спостереженнями 47,4% анкетованих представників органів досудового розслідування поширеним явищем є протидія під час розслідування зазначених кримінальних правопорушень: з боку підозрюваних, обвинувачених та їх співників – 44,7%; з боку малолітнього потерпілого – 23,7%; з боку батьків малолітнього потерпілого – 18,4%; з боку посадових осіб інших державних і недержавних структур (прокуратури, суду, адвокатів та інше) – 10,5%.

Є важливим той факт, що під час розслідування досліджуваних кримінальних правопорушень і в процесі допиту зокрема, слідчий може спостерігати ту або іншу форму протидії розслідуванню. У такому разі причиною може бути психологічна неготовність малолітнього потерпілого від насильницьких злочинів давати показання, адекватно відповідати на запитання слідчого, негативний вплив з боку дорослих, схильність до фантазування тощо. Так, наприклад, на думку 76,3% опитаних практиків, унаслідок фантазування малолітніх у показаннях трапляється неправда, 31,6% вважають, що через зазначену причину трапляються помилки у свідченнях. Наведене ускладнює встановлення повної картини події злочину та інших важливих обставин у провадженні. Отже, перед слідчим постає завдання нейтралізувати таку протидію, використовуючи при цьому відповідні тактичні прийоми або їх комплекс.

У контексті пропонованого увазі дослідження викликає інтерес саме подолання такої протидії у ході проведення допиту малолітніх потерпілих, що дозволяє не тільки отримати криміналістично значиму інформацію про механізм вчинення насильства щодо дітей, але і не травмувати їх психіку. Наукові дослідження щодо особливостей підготовки і проведення допиту малолітніх осіб знаходимо у працях вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема Ю.М. Антоняна, Л.Ю. Ароцькара, О.М. Бичкова, Р.І. Зайнулліна, А.В. Іванова, В.О. Конової, М.В. Костицького, Н.А. Курмаєвої, М.В. Ліфанової, І.А. Макаренко, С.В. Матвєєва, В.М. Махова, Е.Б. Мельникової, Г.М. Мінковського, Л.А. Міфтахової Ю.П. Михальчук,

Н.І. Порубова, Б.В. Романюка, О.Ю. Скічко, С.В. Тетюєва, В.Ю. Шепітька та багатьох інших.

Метою статті є окреслення змісту та мотивів протидії розслідуванню під час допиту малолітніх потерпілих від насильницьких злочинів, а також систематизація прийомів нейтралізації такої протидії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нейтралізація протидії розслідуванню потребує відповідної тактики, яка в загалом полягає в умінні переграти, «перехитрити» протидіючому сторону за допомогою маскування своїх намірів, введення в оману, спонукання до відповідних дій і т.п. Для цього слідчий повинен мати у своєму арсеналі психологічні прийоми, щоб подолати протидію розслідуванню [1, с. 193]. Подолання протидії допитуваного традиційно розглядається як особливий вид психологічного впливу. У психології спілкування вплив пов'язується із реалізацією методів переконання, примусу і навіювання. Перераховані методи можуть використовуватися і в процесі подолання протидії дії допитуваного [2, с. 163].

Відомо, що основним способом протидії під час допиту є надання неправдивих свідчень або взагалі відмова давати будь-які свідчення. Не виключається той факт, що малолітні в ході допиту можуть давати неправдиві свідчення. Це пояснюється особливістю їх мотивації: через те, що малолітні діти нерідко змішують правду з вигадкою без причини, у такому разі неправдиві свідчення є плодом їх фантазії. Фантазуючи, діти можуть вигадати подробиці. Коли ж їх викривають у брехні, вони звичайно не чинять опору [3, с. 134]. Водночас нерідко неправдиві показання малолітніх потерпілих є результатом стороннього впливу з боку батьків, друзів, злочинців тощо. Останні можуть застосовувати такі заходи, як умовляння, підкуп, погрози і навіть насильство щодо малолітніх потерпілих, перешкоджаючи їм давати правдиві показання [4, с. 137]. Під час допиту необхідно постійно звертати увагу на емоційний стан неповнолітнього, його реакції. Потрібно з'ясувати, чи не наляканий він, чи не піддавався погрозам. Але слід пам'ятати, що неповнолітні іноді без усяких причин спотворюють реальні факти, відмовляються давати свідчення. [5, с. 298–299]. Також необхідно розуміти, що неправдиві показання часто мають ланцюговий характер. Перекрутивши або не повідомивши про одну подію, необхідно узгодити й інші, пов'язані з нею факти [6, с. 88].

М.В. Ліфанова запропонувала таку класифікацію ознак надання неправдивих показань, які за змістом і проявом діляться нею на чотири групи:

1. Ознаки, пов'язані з психологічними та іншими особливостями особи допитуваного («інформація про фізичне і психічне здоров'я, психологічні якості і характеристики»).
2. Ознаки, що виявляються в поведінці допитуваного («включає в себе неадекватні психофізіологічні реакції»).
3. Ознаки, що виявляються «в отриманих показаннях», які можуть характеризувати їх зовнішню форму і зміст (найбільш

поширені особливості зовнішньої форми показань або словесного оформлення неправдивих свідчень є їх емоційна бідність, завченість, відхід від теми, в'язкість у темі або вдаваність. До ознак змісту неправдивих свідчень необхідно віднести наявність внутрішніх прогалин і протиріч, прояв у допитуваного зайвої обізнаності, наявність обмовок, мінімальна інформативність).

4. Ознаки, що впливають з аналізу матеріалів кримінального провадження загалом і включають в себе «наявність протиріч між отриманими свідченнями та іншими матеріалами справи, наявність інформації про зацікавленість допитуваного або вчинення на нього тиску, а також наявність однакових за стилем, словесним оформленням та змістом показань різних осіб [7, с. 20–23].

Отже, мотивами надання неправдивих показань малолітніми потерпілими є: дружні, родинні стосунки із злочинцем; неправдиві свідчення малолітнього можуть бути плодом його фантазії, впливом з боку дорослих, а також просто невмотивованим бажанням збрехати [8, с. 13], наслідком помилкового розуміння «геройства», «товариськості» [9, с. 208]. Слідчий повинен набратися терпіння і вміло усунути подібну негативну установку [5, с. 298–299]. У зв'язку з цим з урахуванням поглядів вчених-криміналістів, процесуалістів, психологів, а також даних криміналістичної практики нами було зроблено спробу окреслити зміст мотивів протидії розслідуванню та застосування відповідних тактичних прийомів.

По-перше, слід звернути увагу на той факт, що частина насильницьких злочинів нерідко вчиняється безпосередньо батьками та іншими близькими родичами або в їх присутності, педагогами. У такому разі присутність зазначених осіб під час допиту малолітнього не тільки не здатна викликати в останнього мотивацію для надання правдивих показань, але і, безумовно, може завдати шкоди загальній ефективності слідчої дії. У зв'язку з названими обставинами слідчому необхідно з'ясувати характер взаємин у сім'ї допитуваного неповнолітнього, можливість особистої зацікавленості законних представників дитини в приховуванні злочину і тільки після цього вирішувати питання про доцільність їх присутності під час провадження слідчої дії [10, с. 133–134].

Необхідно зазначити, що нерідко діти, що постраждали, зазвичай нікуди не йдуть і ні до кого «з цим» не звертаються. Насамперед, тому що не знають, куди йти і хто їх може захистити, а також бояться батьківської реакції, а іноді не хочуть зашкодити своєму агресору, якого нерідко люблять, і якщо він найближчий і рідний, то дитина ніколи його не видасть [11, с. 70]. Так, 92,1 % опитаних слідчих, враховуючи особистий досвід, вважають, що малолітні потерпілі від насильницьких злочинів не звертаються за допомогою до правоохоронних органів. А інформація про вчинення насильницьких злочинів щодо малолітніх не завжди реєструється правоохоронними органами і не враховується офіційною статистикою, оскільки приховується малолітніми потерпілими – 52,6%; приховується батьками малолітніх потерплених – 47,4%; не розглядається малолітніми потерпілими та їх батьками як злочин – 26,3%.

Унаслідок цього діти неохоче розповідають під час допиту про випадки насильства (особливо сексуального) з боку родичів, побоюючись наслідків. Секретність стає для дитини джерелом страху та обіцяною безпеки одночасно: «Усе буде добре, якщо ти нікому про це не розповіси». Якщо дорослі ніколи не розповідали дитині про насильство і ніколи не обговорювали з нею можливості такої ситуації, то нічого іншого дитині не залишається. Дитина змушена повірити, коли дорослий ствер-

джує: «Нікому не розповідай, тобі все одно ніхто не повірить», «Я тебе вб'ю», «Розкажеш – і тебе відправлять до дитячого будинку». Окрім тягаря збереження таємниці, дитина може переконати себе в тому, що вона зобов'язана «зберегти сім'ю», і це тепер її відповідальність [12, с. 17–18]. Коли про насильство стає відомо, то часто один з батьків або обоє активно обґрунтовують, що їхня дитина вигадала все це, стверджують, що це дитячі фантазії. [11, с. 69].

Утім, повертаючись до теми дослідження, враховуючи викладене, зазначимо, що за таких обставин зазначені особи, коли вони присутні під час допиту, мімікою, жестами, окремими зауваженнями, тоном розмови можуть вплинути на допитуваного, домогтися надання неповнолітнім неправдивих свідчень [13, с. 196]. Відомі випадки, коли дитина міняла свої свідчення залежно від виразу обличчя, позитивного або негативного кивка голови своїх близьких, присутніх під час допиту [14, с. 193]. Якщо дитину супроводжує мати (або батько), які є кривдником дитини, їх поведінка також може свідчити про вчинення злочину щодо неї. У такому разі дорослий може виглядати дуже занепокоєним станом дитини, намагатися не залишати її наодинці зі слідчим, психологом, педагогом, наполягати на своїй присутності, не відходити ні на крок. На питання, адресовані дитині, відповідати за неї. Зазвичай, у таких випадках дитина навіть не робить спроби відповісти сама, а мовчки погоджується з його поясненнями. Такий супроводжуючий під час допиту може бути нестриманим, виявляти ворожість і гнів щодо дитини або слідчого. Проте частіше він удає, що занадто любить дитину і турбується лише про те, щоб вона одержала максимум уваги та допомоги [11, с. 81]. У наведених ситуаціях слідчий із зрозумілих причин повинен виключити можливість присутності таких осіб під час проведення слідчої дії.

Отже, якщо насильником є близький родич малолітнього, то необхідно передбачити таке: виключити негативний вплив і постійний тиск, який чиниться на дитину, що проживає разом зі своїм насильником; забезпечити призначення правильного законного представника, який буде брати участь у слідчих (розшукових) діях разом з малолітнім. Ця обставина важлива тому, що неправильно призначений законний представник може негативно впливати на об'єктивне і повне отримання інформації; забезпечити правильний вибір психолога або педагога, які залежно від ситуації можуть бути або з того ж дитячого закладу, де виховується чи навчається дитина, або з іншого закладу; під час першої зустрічі переконати дитину, що вона знаходиться під захистом і ніхто більше не буде її кривдити; не проводити перехресного допиту між потерпілою дитиною і насильником [15, с. 210–211].

По-друге, діти порівняно з дорослими більше схильні до навіювань. Діти від 3 до 10 років схильні до фантазування, сугестивності, нестійкості поведінки і т.д. Тому якщо показання малолітнього неправдиві, це не завжди пояснюється бажанням останнього збрехати. Цілком можливо, що дитина щось вигадала, так як широко бажала допомогти слідчому. Необхідно пояснити дитині, що її свідчення дуже важливі, але якщо вона щось не пам'ятає, то нічого страшного в цьому немає, краще говорити тільки те, що вона добре пам'ятає [8, с. 13]. У контексті розглянутих проблем під сугестивністю слід розуміти, з одного боку, схильність малолітнього до неусвідомленого слідування вимогам інших осіб (дорослих, старших однолітків), з іншого – податливість до стороннього впливу, завдяки якому дитина свідомо розповідає не те, що пам'ятає, а те, що їй говорять старші. Однак розповіді про те, чого не бачили самі діти, зазвичай ви-

глядають значно більш збідненими, схематичними, неприродними, ніби завченими. У такому разі, щоб переконатися в тому, що малолітній каже за намовою когось, слід поцікавитися, чи зрозуміло те, про що він говорить, і тоді відразу ж розкриється вигадка [16, с. 433–434]. Неправдиві свідчення неповнолітніх у віці до 14 років, крім свідомої відмови говорити правду, можуть пояснюватися самонавіюванням, підвищеним впливом дорослих, чого неповнолітні не усвідомлюють, можуть бути плодом їх фантазії або наслідком невмотивованого бажання збрехати. Фантазуючи під час надання показань, у неповнолітніх брехня змішується з правдою чи вигаданими нелогічними подробицями. Основним засобом викриття неправди у показаннях малолітніх є прийоми емоційного впливу, оскільки прийоми логічного переконання можуть виявитися малоефективними як через нерозуміння допитуваним самого факту викриття, так і через «дух протиріччя», властивий дітям і призводить до впертого повторення явно безглуздої брехні. Ефективним може виявитися повторний допит із урахуванням таких моментів [17, с. 622]. Якщо на повторному допиті дитина слово в слово повторює раніше надані показання, вживаючи при цьому не властиві її віку вирази, слідчий має право припустити, що такі свідчення є результатом впливу дорослого. Істотні відмінності в деталях вказують на фантазування дитини: вигадані деталі, зазвичай, погано утримуються в пам'яті і замінюються новими. Однак слідчий повинен при цьому враховувати й істотний вплив власних питань, тому особливо важливо правильно формулювати питання і визначати їх послідовність [17, с. 622].

По-третє, не менш важливою складовою, що впливає на протидію під час допиту малолітнього, є ступінь взаємодії слідчого з його батьками (законними представниками). Це пов'язано з тим, що насильницькі дії статевого характеру щодо малолітніх мають високий ступінь латентності, тому про вчинений злочин, зазвичай, правоохоронні органи дізнаються не від дитини, а від її батьків. Саме це і зумовлює певні стосунки батьків та слідчого, і навпаки, якщо слідчий зміг переконати батьків у важливості майбутнього розслідування і в необхідності залучення дитини до проведення слідчих дій, то подальша робота з розкриття злочину буде полегшена. Але є чимало прикладів, коли батьки виступають затятими противниками того, щоб їх дитину викликали до слідчого або в суд. Тому важливо встановити факт негативного впливу батьків на дитину і постаратися його нейтралізувати. Буває, що такий вплив справляють не самі батьки, а бабусі, знайомі, сусіди, маючи «благі наміри». Усе це призводить до ускладнень у взаєминах слідчого і малолітнього, до марної витрати часу, до повторних допитів, що може завдати психологічної шкоди дитині. Торкаючись питання вибору учасників допиту малолітнього потерпілого, слідчий повинен приділити особливу увагу особам, які представлятимуть інтереси дитини. Під час вибору таких осіб необхідно звертати увагу на характер вчиненого насильницького злочину (наприклад, якщо дівчинка є жертвою сексуального насильства, то вибір батька як законного представника буде невдалим) [18, с. 96]. На думку А.Г. Кан, з особливою обережністю слід вирішувати питання про участь батьків у допиті неповнолітньої потерпілої у справі про статеві злочини, так як важкі переживання потерпілої посилюються тим, що вона змушена в присутності батьків давати показання про скоєне насильство. Зважаючи на делікатність ситуації, потрібно з'ясувати думку потерпілої щодо участі в допиті будь-кого з її батьків [19, с. 101].

По-четверте, у тих же випадках, коли насильником є стороння особа, задля нейтралізації протидії під час допиту не-

обхідно врахувати таке: попередити батьків або інших близьких родичів про те, щоб вони захистили дитину від можливої зустрічі з насильником; роз'яснити батькам або особам, які їх заміщають, що навколо дитини необхідно створити атмосферу любові і вслякого розуміння, при цьому не допускати скандалів і лайок; необхідно забезпечити дитині безпеку під час провадження слідчих дій за участю насильника (наприклад, під час проведення впізнання) [15, с. 210–211].

У наведених ситуаціях малолітньому слід полегшити перехід від хибних свідчень до правдивих. Це досягається встановленням причин брехні і роз'ясненням можливості та необхідності змінити свою позицію [17, с. 622]. Описуючи події і деталі, яких насправді не було, діти при цьому далеко не завжди дійсно брешуть, тобто навмисно спотворюють дійсність. Дуже часто ці невірні відомості надаються ними абсолютно щиросердно і сумлінно, їм здається, що розказане дійсно відбувалося [20, с. 36–38]. Зважаючи на це, ефективним тактичним прийомом буде демонстрація слідчим обізнаності в обставинах життя допитуваного, його потребах, інтересах, сприяння адаптації допитуваного під час спілкування, усунення небажаного стану його психіки. Використання значного тактичного прийому викликає у допитуваного інтерес до інформації, яку повідомляє слідчий, відволікає від факторів, що заважають зосередитися на головному, сприяє відвертості допитуваного [21, с. 114].

Висновки. Отже, у статті нами проаналізовано зміст протидії розслідуванню під час допиту малолітніх потерпілих від насильницьких злочинів. Встановлено, що під час розслідування досліджуваних злочинів, зокрема під час допиту, трапляється протидія з боку допитуваних малолітніх потерпілих, їх батьків та інших родичів, підозрюваних (обвинувачених). Через це автором запропоновано ефективні криміналістичні рекомендації нейтралізації такої протидії та порядок їх застосування у ході допиту. Не слід забувати про те, що наявність психічних особливостей малолітніх учасників судочинства (підвищена сугестивність, схильність до фантазування, вразливість і т.п.) визначає специфічний, обережний підхід до оцінки їхніх показань. Однак ця обережність не повинна переростати в крайню недовірливість, як це часто буває в практичній діяльності. За умови правильної організації і проведення слідчих дій за участю малолітніх потерпілих від них можуть бути отримані цілком надійні, досить повні і точні свідчення [22].

Література:

1. Лук'янчиков Є.Д. Тактика подолання протидії розслідуванню / Є.Д. Лук'янчиков, Б.Є. Лук'янчиков // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Малиновські читання» (м. Острогож, 13–14 листопада 2015 р.). – Острогож: Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 2015. – С. 193–195
2. Балеєвських Ф.В. Тактико-психологіческие основы преодоления противодействия допрашиваемого / Ф.В. Балеєвських // Российский юридический журнал. – 2008. – № 2. – С. 161–164
3. Милованова М.М. Методика расследования сексуальных преступлений, совершаемых в отношении малолетних детей : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / М.М. Милованова. – М., 2004. – 239 с.
4. Сиенко С.А. Участие потерпевшего в расследовании преступлений (Уголовно-процессуальное и криминалистическое исследование) : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / С.А. Сиенко. – Владивосток, 2001. – 260 с.
5. Криминалистика: [учеб. для вузов / И.Ф. Герасимов, Л.Я. Драпкина, Е.П. Ищенко и др.]; под ред. И.Ф. Герасимова, Л.Я. Драпкина. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М.: Высшая школа, 2000. – 672 с.
6. Игнат'ев М.Е. Фактор внезапности, его процессуальное и криминалистическое значение для расследования преступлений : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Игнат'ев Михаил Евгеньевич – М., 2002. – 175 с.

7. Лифанова М.В. Выявление и разоблачение ложных показаний на предварительном следствии : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / М.В. Лифанова – Уфа, 1997. – 32 с.
8. Кайгородова О.С. Тактика допроса участников уголовного процесса по уголовным делам о преступлениях, предусмотренных ст. 156 УК РФ (неисполнение обязанностей по воспитанию несовершеннолетних) : Методические рекомендации / О.С. Кайгородова. – Тюмень : Тюменский юридический институт МВД России, 2007. – 36 с.
9. Коновалова В.Е. Допрос : тактика и психология / В.Е. Коновалова. – Харьков : Консум, 1999. – 157 с.
10. Куемжиева С.А. Правовые и криминалистические проблемы первоначального этапа расследования преступлений против семьи : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / С.А. Куемжиева. – Краснодар, 2002. – 216 с.
11. Волинець Л.С. Надання допомоги дітям-жертвам злочинів, пов'язаних із торгівлею дітьми, дитячою проституцією, дитячою порнографією, проти статевої свободи та статевої недоторканості дитини, з урахуванням національної та міжнародної практик [Текст] : метод. посіб. / [Л.С. Волинець, Л.П. Гурковська, І.В. Савчук] ; Всеукр. громад. орг. «Служба захисту дітей». – К. : К. І. С., 2011. – 132 с.
12. Сексуальне насильство над дітьми : причини, наслідки, профілактика : [інформ.-метод.посібник] / [Цюман Т. П., Малієнко Ю. М.]; За заг. ред. Цюман Т. П. – К. : ФОП Пономаренко Я.М. – 2011. – 76 с.
13. Криміналістика : [учебник] / [О. В. Волохова, Н. Н. Егоров, М.В. Жижина] ; под. ред. Е.П. Ищенко. – М. : «Проспект», 2011. – 504 с.
14. Иванов А.В. Участие педагога и психолога в процессе допроса малолетних потерпевших / А.В. Иванов // Казанский педагогический журнал. – 2016. – № 4 – С. 193–195
15. Федоров И. С. Расследование насильственных преступлений, совершенных в отношении малолетних / И.С. Федоров // – М. : Юрлитинформ, 2010. – 408 с.
16. Юридическая психология : [учебник] / В. В. Романов. – М. : Юрист, 1998. – 488 с.
17. Криміналістика : учебник для вузов / под ред. Р. С. Белкина. – [2-е изд.]. – М. : Норма, 2006. – 992 с.
18. Сажаев А. М. Тактика допроса малолетних потерпевших по половым преступлениям / А. М. Сажаев // Вестник НГУ. Серия : Право. – 2014. – Т. 10. Вып. 1. – С. 94–98
19. Кан А. Г. Допрос на предварительном следствии : [учебное пособие] / А.Г. Кан. – Алматы : Казахский национальный университет им. аль-Фараби, 2013. – 278 с.
20. Шинкевич Н.Е. Особенности допроса несовершеннолетних потерпевших / Н.Е. Шинкевич. // Правоведение. – 2003. – № 4. – С. 36–38.
21. Настільна книга слідчого : наук.-практ. видання для слідчих і дізнавачів / [Панов М.І., Шепітько В.Ю., Коновалова В.О. та ін.]. – 2-ге вид. перероб. і доп. – К.: Ін Юре, 2008. – 728 с.
22. Федотов И.С. Расследование насильственных преступлений, совершаемых в отношении малолетних : правовые, теоретические и организационные основы : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. юрид. наук 12.00.09 / И.С. Федотов // – Воронеж, 2009. – 43 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://do.gendocs.ru/docs/index-131775.html>.

Гирук В. В. Нейтрализация противодействия расследованию в ходе допроса малолетних потерпевших от насильственных преступлений

Аннотация. С целью формирования тактических и психологических приемов допроса малолетних потерпевших от насильственных преступлений автором была предпринята попытка определить типичные мотивы противодействия расследованию в ходе допроса указанной категории лиц и, соответственно, систематизированы тактические приемы нейтрализации такого противодействия.

Ключевые слова: тактические приемы, противодействие расследованию, преодоления противодействия, нейтрализация противодействия, малолетний потерпевший, насильственные преступления.

Hiruk V. Neutralization of counteraction to investigation during interrogation of juvenile victims from violent crimes

Summary. With the aim of forming tactical and psychological methods of interrogation of juvenile victims of violent crimes, the author attempted to identify typical motives for counteracting the investigation during the interrogation of this category of persons and, accordingly, systematized tactical methods of neutralizing such counteraction.

Key words: tactical methods, counteraction to investigation, counteraction neutralization, young victim, violent crimes.